

ԱԹԽԱՐՅԻ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Տիեզերքը իր գոյությունն առաջ երազ մըն էր անհասկալոյս Աստուծոյ միտքին մէջ, որ նիւթացուց զայն իբրեւ, տրիստուր յաւերժական իր, թեմչանքին, գեղեցիկ հրաշալիքի մը նման: Երազները հրեղէն նետերն են հոգիին, սլաք-ուսկ, ապագայի գոց դրան. ծիածան կամուրջը թամամակին, որուն վրայէն իրադու, կու գան Աստուածն ու մարդը:

Անհունէն ստեղծեց Արարիչը մեք այս աշխարհը: Պայմանաւորեց ժամանակն ու միջոցը եւ կարգի ոգ կեփոխ Բերսու այն բոլորը՝ որոնք մասերը կազմեցին համագոյրին: Աշխարհի հեղինակը իր հրաւիրութեան ընդհատումով, ժողովեցաւ: Քաղցրահրաւ այս ծախսէն լոյսի խորհրտը թափեցան միգամածին վրայ եւ այդալուստեցին բովանդակ ստեղծագործութիւնը: Լոյսը իր ազնուաբոյր ծոփեամբ անմարմին ջուրի մը նման սահեցաւ երկրի անդրաւ մթնոթիւններով, լիւայ, հրաւիրութեան աղօթքի մը պէս, «եւ եղև լոյս»:

Ստեղծիչը երկարեց լիսոյ իր ամենագործութիւնը քաղցր, եւ, զատուած ջուրերն ու ցամաքը իրարմէ: Զօրեքը հաւաքեց ծովերու մեծ կոնքերուն մէջ, իրենց յաւերժական պեղծութիւնով, եւ անոնց շուրջը շարեց լեռներ, իբրեւ թումբ եւ պատուար: Կոխեց արեւը՝ երկինքէն, իր մեծ սկաւառակովը, իբրեւ աչք ցերեկուան, եւ լուսինը՝ իր մեղանայ եւ կաթնագոյն լոյսով, իբրեւ աչք գիշերուան:

Լոյսէն առաջ ամէն ինչ անորոշ էր եւ անձեւ, միայն Աստուծոյ հոգին, գուրգուրացող կուրծքի մը նման, բուխ էր նստեւ անսահման վիճին վրէ: Վայսպէս կ'ընէ պատմութիւնը ստեղծագործութեան, առեղծուածի մը գեղեցկութեամբ: Ծագող լոյսի աղբիւրէն խմեցին աստղերն ու մոլորակները եւ վերածուեցան աստղէկ գունդերու, ուղեհասիկ ռոլոյզներու նման կախուած անջրպէսին մէջ: Բոցակէզ այդ համաստեղութիւնները իրենց անսահման շուրջ-պարեւով կը թրթռացնեն անհուն սիրտը տիեզերքին: Անսահման այդ ձեւերուն վրէ կը կենայ անպատճառ էակը՝ որ գիտած է նւթացնել իր հոգին, ծնունդ տալու համար տիեզերքին: Որովհետեւ Աստուած կը հանչնայ ինզիմբը ստեղծելով, այսինքն ինզիմբը ըլլալով:

Լոյսին մէջ, որ նայուածքն է Արարիչին, ամէն ինչ ըլլանք ու պացք է, անմահութեան տեղով լեցուն: Զօրութիւնը՝ որ կը քաղցրացնէ իրենն ու էակները եւ կը դառնայ կենսաստ, սնունդը անոնց: Այս ներգաւթակ հրաշքին առջեւն է որ կը բացականչէ Սաղմուներգուն. «Երկինք պատմեն զվառու Աստուծոյ»:

Լոյսը արդար եւ խաղաղ, երազն է բնութեան եւ ներգործիչը անոր անմահ եւ բարգաւաճման: Իմով տուն կ'առնէ վարդի կոկորն իր փքրու-մին մէջ, եւ կենդանական աշխարհը իր ապրելու, տեւելու տեղով: Շարու-

նակ կը թրթռայ ու կը յորդի՝ անծանօթ զօրութեան մը բարձումով՝ պատռելով կնեպը սերմերուն, որոնք դուրս կը նետուին իրենց խաւարէն՝ կերպարանափոխուած:

Երբ լոյսին կախարդ եղերը կաթնցան ջուրերու եւ հողերու սիւրճին վրայ, իրենց կենսասու առէջներով, ջուրերուն մէջ ծնան եւ բազմացան հրակայանքի գեղունքներ, ձուկեր եւ ամէն յետակի ու հասակի ջրակենդանիներ, որոնք իրենց բարձումներով կ'ալեկոծէին ջուրերուն խաղաղութիւնը: Արեւու շոյող ու բարի համբոյրին ջակ ծլան բոյսերը՝ իրենց մանկունակ փողերու քեամբ, զմայլեցուցիչ հակումներով նայելու առումներու մեծախիմ: Ծաղիկները ունէին գոյնզգոյն բենեզ եւ նորազարթ լոյսին ոսկեսաւ ցանցը, համբոյրներու պէս կախուած ջուրերու հայելիին մէջ: Անոնց բաժակին՝ թիթեռնիկները կը լողային, արեւու լողանքէն արբելո:

Լեռներն ու սարերը հսկայ կաղնիներ կը գրկէին, որոնք իրենց գեղունակէ պարոյրները կը կախէին կապոյտն ի վար: Խոչնու հովը բուրումնաւէ պատմանքի մը նման կը բացուէր անոնց սաղաթներուն վրայ եւ կ'օրօրէր զանոնք: Կենդանիներու բազմազգի զոյգեր կ'արածէին ֆոլ ֆոլի՝ առանց իրարու ծուռ նայելու: Վազը չէր ցուցներ իր ժանիքը, անգողը իր նիւթները եւ փիղը չէր փարատեր իր կնիքը:

Կապոյտին ներքեւ հազարաւոր թռչուններ կը բանային երանգագեղ իրենց թռերը: Արեւու ոսկիին մէջ թաթախուած փետուրներէն եղեր կը թափէին վար՝ ալիք ալիք իրարու վրայ պառկած լեռներու ծոցը: Անոնց հաղթ եւ ներդաշնակ օրհներգութիւնը կը լեցնէր երկինքն ու երկիրը, իբրեւ զարթոյցիչը նորածագ աշխարհին:

Աստուած գոհ էր իր ստեղծագործութենէն: Բան մը կար սակայն պակաս այս բոլորին մէջ, որ կ'երկարաձգուէր անհուն յօրանջով, անաղմուկ ողբի մը նման: Անկասար կը մնար ստեղծագործութիւնը կարծես, հակառակ որ տիրական ալօսի մը բերուած էր ջուրին ու ծաղիկին, հովին ու թռչունին, գոյնին ու բարձումին անսեւ միութիւնը, աշխարհի ալլազամութիւնը լուսաւորող: Տակաւին չէր ստեղծուած մարդը, հրաշալիքը Արարչին եւ ոգին ստեղծագործութեան: Այսպէս գոյութեան կու գար մեր աշխարհի, իբրեւ նախերգանք Ս. Գրիգոր լուսաբաց մագաղաթին, Աստուծոյ շունչով եւ մարդուն ձեռներով արձանագրուած:

